

Jimmy Carter (1924–2024) – yr athro ysgol Sul ymroddedig

Er mai fel 39ain Arlywydd yr Unol Daleithiau y bydd Jimmy Carter, a fu farw ar 29 Rhagfyr 2024 yn gant oed, yn cael ei gofio'n bennaf, bydd hefyd yn cael ei gofio fel athro ysgol Sul enwocaf y byd.

“Bydd hanes yn cofnodi na ddangosodd unrhyw arlywydd yn yr Unol Daleithiau fwy o ymrwymiad hirdymor i uniaethu â'r ffydd Gristnogol a hyd yn oed â dysgeidiaeth y Beibl na Jimmy Carter,” yn ôl Albert Mohler, Llywydd Seminar Diwinyddol Bedyddwyr y De, Kentucky. Dywedodd Steven Hochman, cyfarwyddwr ymchwil yng Nghanolfan Carter, yn 2019 fod y Cyn-arlywydd wedi rhoi dros ddwy fil o wersi ysgol Sul yn ystod ei fywyd: “Does dim modd gwahanu hunaniaeth Jimmy Carter oddi wrth ei alwedigaeth gydol oes o wasanaethu am 70 mlynedd fel athro ysgol Sul, ac mae wedi byw bob wythnos o'i fywyd fel oedolyn yn astudio a dysgu'r Ysgrithurau.”

Siaradodd yn agored am ei ffydd Fedyddiedig pan oedd yn ymgyrchu yn etholiad arlywyddol 1976, ac enillodd bleidleisiau llawer o Gristnogion efengylaidd y wlad pan alwodd ei hun yn ‘Gristion wedi ei aileni’. Yn y pen draw byddai'n torri ei gysylltiad â Chonfensiwn Bedyddwyr y De ar ôl i'r enwad adolygu ei ddatganiad ffydd yn gorchymyn ar i fenywod ymostwng i'w gwŷr a gwahardd merched rhag gwasanaethu fel gweinidogion. Er hynny, parhaodd i fynychu Eglwys Bedyddwyr Maranatha, sy'n gysylltiedig â Chonfensiwn y Bedyddwyr Cydweithredol ac yn fwy cymedrol. Ar ôl gadael y Tŷ Gwyn ym 1981, treuliodd Carter ddegawdau yn cyflawni gwaith dyngarol ac ymgyrchu dros heddwch. Eto i gyd, ynghanol ei holl brysurdeb, roedd gan y Cyn-arlywydd apwyntiad wythnosol rheolaidd: yn cyflwyno gwrs ysgol Sul yn ei eglwys Fedyddiedig wledig yn Georgia.

Yn ôl Cymdeithas Hanes y Tŷ Gwyn, Jimmy Carter yw unig Arlywydd yr Unol Daleithiau i fod yn athro ysgol Sul yn y swydd. Bu William McKinley a Theodore Roosevelt yn athrawon ysgol Sul cyn iddynt fynd i'r Tŷ Gwyn, a bu Benjamin Harrison yn arwain dosbarth astudiaeth Feiblaidd ar ôl ei dymor fel arlywydd. Ond dim ond Carter a ddaliodd ati'n ddi-baid drwy gydol ei oes.

Cyfeiriodd at ei ymrwymiad hirdymor i gyflwyno addysg Feiblaidd mewn cyfweiliad yn 2014 yn Llyfrgell Arlywyddol LBJ. “Rwy'n perthyn i Eglwys y Bedyddwyr Maranatha a dyna

lle rwy'n athro ysgol Sul bob dydd Sul – dydd Sul diwethaf a'r Sul nesaf hwn hefyd – tua 35 gwaith y flwyddyn,” meddai. “Rydw i bod yn rhoi gwersi Beiblaidd ers pan oeddwn yn ifanc yn Annapolis, yn 18 oed, ac mae hyn wedi parhau trwy gydol fy oes.”

Denai ei wersi ymarferol gannoedd i'w eglwys wledig yn Georgia ar y Sul wrth iddo gyflwyno adnodau'r Beibl i gynulleidfa o ddisgyblion. Mewn cyfweiliad teledu, meddai Carter, “Yr hyn rwy'n ceisio'i wneud bob Sul ydi dechrau fy ngwers am ryw 10 neu 15 munud yn trafod digwyddiadau cyfoes, y profiadau diweddar dwi wedi'u cael neu lle dwi'n mynd yr wythnos nesaf, ac wedyn gweld sut mae hynny'n berthnasol i egwyddorion y Beibl, ac i werthoedd moesol sylfaenol sy'n berthnasol i bob bywyd dynol.” Cyhoeddwyd cyfrol o'i fyfyrddodau *Through the Year with Jimmy Carter: 366 Daily Meditations from the 39th President*, sy'n cynnwys gwrsi a gyflwynwyd ganddo yn Eglwys y Bedyddwyr yn Washington pan oedd yn y Tŷ Gwyn yn y 1970au.

Diolch am yr athro Ysgol Sul blaengar ac ymroddedig, ac am ei fywyd cyflawn fel gwas yr Arglwydd.

Aled Davies

Llun: [unspalsi.com](#)

Jimmy Carter – cofio gwleidydd a Christion

Ganwyd Jimmy Carter yn 1924 yn fab i ffermwr cnau mwnci (*peanuts*) tu allan i Plains yn nhalaith Georgia. Sonnir yn aml nad oedd trydan yn ei gartref yn ystod ei fagwraeth. Ar farwolaeth ei dad, dychwelodd adref o'r llynges i ffermio. Bu ei waith yno'n llwyddiannus ac yn ddiweddarach ymddiddorodd mewn gwleidyddiaeth, a'i ethol ymhen y rhawg yn llywodraethwr ar dalaith Georgia. Oddi yno safodd fel ymgeisydd y Blaid Ddemocratiaidd ar gyfer yr etholiad arlywyddol yn 1976. Yn niwedd y pedwardegau, ac yntau'n briod ers 1946 â Rosalynn, cyhoeddodd ei fod yn ‘born-again Christian’, ac yn ddiymwâd roedd Jimmy Carter wedi rhoi ei hun yn llwyr i Grist, a'i ffydd yn ganolog i'w fywyd. Ystyriai fod y cyfrifoldeb o fod yn athro

[\(parhad ar y dudalen nesaf\)](#)

Jimmy Carter (1924–2024)

(parhad o dudalen 1)

ysgol Sul yn fraint eithriadol iddo. Bu'n aelod o Eglwys Fedyddiedig Maranatha, yn Plains, Georgia, ar hyd y degawdau, ac am ei bedair blynedd yn y Tŷ Gwyn, parhaodd i gyflawni ei ddyletswyddau eglwysig yno hyd y gallai.

Roedd yn ŵr gwylaidd, agored a mwyn, ac yn hyderus yn ei allu ei hun. Disgrifiwyd ef fel gŵr a roddai bwys ar degwch ac yn ddyn moesol. Dywedwyd hefyd ei fod yn ddyn unplyg ac ystyfnig. Er ei rinweddau amlwg fel person, nid oedd yn ddyn poblogaidd yn y Blaid Ddemocrataidd. Hawlir gan nifer fod hyn yn egluro pam na lwyddodd i ennill ail dymor yn y Tŷ Gwyn yn etholiad 1980. Roedd Edward Kennedy wedi sefyll yn ei erbyn ar gyfer yr etholiad hwnnw, ac er iddo ennill yr hawl i sefyll yn enw'r Democratiaid, collodd yn yr etholiad arlywyddol, gan ildio'r Tŷ Gwyn i Ronald Reagan.

Ei gyfnod fel Arlywydd

Daeth Jimmy Carter i'r Tŷ Gwyn yn dilyn sgandalau Watergate a Richard Nixon. Rhan o fyrdwn Carter oedd addo llywodraeth deg a chyfiawn, onest ac agored. Yn hynny o beth, prin y gall unrhyw un ddweud na fu'n driw i'w addewid. Roedd ei lwyddiant dramor yn amlycach na'i lwyddiannau gartref. Gwaethygodd cyflwr yr economi yn ystod ei arlywyddiaeth ac ni lwyddodd i gyfannu'r taleithiau. Ar ôl ei sefydlu'n Arlywydd, dewisodd ei fod ef a'i deulu'n cerdded ar hyd Pensylvannia Avenue, er bod hyn yn hunllef beryglus i'r swyddogion oedd yn gwarchod ei fywyd.

Yn 1978, gwahoddodd Anwar Sadat (Arlywydd yr Aifft) a Menachem Begin (Prif Weinidog Israel) i ganolfan drafod Camp David, er mwyn ceisio ffordd o ddod â'r rhyfel rhwng y ddwy wlad i ben. Oherwydd dygnwch yr Arlywydd Carter, llwyddwyd i sicrhau cytundeb, sef y Camp David Accord. Yn ystod ei arlywyddiaeth sefydlwyd cytundeb rhwng gwladwriaeth Panama a'r Unol Daleithiau, gan drosglwyddo perchnogaeth a chyfrifoldeb y gamlas i Panama (cytundeb y mae'r darpar Arlywydd Trump yn bygwth ei ddadwneud).

Yn ystod ei dymor fel arlywydd, hyrwyddodd y trafodaethau i gyfyngu ar arfau strategol. Ef hefyd a lofnododd ddeddfau'n sefydlu Adran Ynni i'r Unol Daleithiau, yn ogystal ag Adran Addysg yn y wlad. Ceisiodd ddiwygio darpariaethau

deddfwriaethol yr Unol Daleithiau ym meysydd gwladwriaeth les, gofal iechyd, a systemau trethiant. Ond, yn gyffredinol, methiant fu'r ymdrechion hyn oherwydd iddo fethu sefydlu cytgorff â'i blaid ei hun yn Nhŷ'r Gyngres.

Ei gyfnod wedi colli'r etholiad

Ar wahan i'w gyfnod yn y Tŷ Gwyn, bu ef a'i deulu yn byw yn yr un cartref yn Plains, Georgia, hyd y diwedd. Yn ystod y 44 mlynedd ers iddo golli'r etholiad, ymroddodd ef a'i briod i hyrwyddo Canolfan Carter, gan gyflawni llawer er lles sawl agwedd ar fywyd, a hynny ar draws nifer o wledydd byd.

Bu ef a Rosalynn yn briod am 77 o flynyddoedd dedwydd, ac roedd ganddynt bedwar o blant, a weithiodd yn frwd gydag ymgyrchoedd eu tad. Pwysleisir mewn sawl cofiant ganddynt fod cariad y rhieni tuag at ei gilydd yn angor i'r aelwyd. Casglodd lyfrau lu a'u cartrefu mewn llyfrgell a adeiladodd ei hun fel rhan o Ganolfan Carter. Bu'n ddarlithydd ym Mhrifysgol Emory yn Atlanta ac yn ymgyrchydd dros heddwch a hawliau dynol.

Sefydlodd brosiect o'r enw 'Habitat for Humanity' gyda'r nod o ddarparu cartrefi addas a fforddiadwy i bobl. Dywedir bod 108,100 o wirfoddolwyr wedi bod yn rhan o'r gwaith ers ei sefydlu ddeugain mlynedd yn ôl, a hynny mewn 14 o wledydd. Adeiladwyd 4,447 o gartrefi, a bu hyn yn ei dro yn anogaeth i gyrff eraill gynnig darpariaeth debyg.

Yn Hydref 2002, pan oedd George W. Bush yn arlywydd ac yn cynllunio rhyfel ag Irac, anrhyddedwyd y Cyn-arlywydd Jimmy Carter am geisio heddwch, ymgyrchu dros hawliau dynol ac am weithio o blaid lles cymdeithasol. Roedd

derbyn Gwobr Nobel am Heddwch yn y flwyddyn honno yn gydnabyddiaeth o'i anian i hyrwyddo heddwch yn y byd. Bu'n ddiplomyydd mewn sawl ymdrech i ddatrys cyd-destunau rhyfel a nodwyd ei gyfraniad i gynorthwyo achos heddwch yn Nicaragua, Ethiopia, Eritrea, Gogledd Korea, Haiti, a'r hyn a ddigwyddodd yn Bosnia.

Roedd anian y ffermwr ynddo ar hyd ei oes, a chyfeiriai at ryfeddod y gwaith o ddarparu bwyd gan egluro gwyddoniaeth amaethu. Felly ei fwynhad o bysgota, a bu'n ymweld â Chymru sawl tro, gan fanteisio ar bob cyfle i bysgota gydag arbenigwyr fel Moc Morgan. Roedd hefyd yn hoff o gerddoriaeth, ac yn arbennig gerddoriaeth jazz, a roddai gyfle iddo ddathlu bod bywyd dyngarol yn ymwrthod â meddylfryd hiliaeth. Yn ystod degawdau olaf ei fywyd ysgrifennodd nifer o lyfrau. Ceir dau lyfr ganddo ar destun y Dwyrain Canol, sef *Palestine: Peace Not Apartheid* (2006) ac *We Can Have Peace in the Holy Land: A Plan That Will Work* (2009). Yn ogystal, cyhoeddodd *The Hornet's Nest: A Novel of the Revolutionary War* (2003) a chasgliad o farddoniaeth. Mae *White House Diary* (2010) yn cynnwys dyfyniadau o'i ddyddiadur y Tŷ Gwyn. Yn ei ddegawd olaf ceir ei fyfyrddodau am ei fywyd fel henwr yn *The Virtues of Aging* (1998), *A Full Life: Reflections at Ninety* (2015) a *Faith: A Journey for All* (2018).

Wrth ddiolch i Dduw am y gras a ddatguddiwyd ym mywyd Jimmy Carter, gweddiwn y caiff yr Arlywydd nesaf fesur helaeth o raslonrwydd ac unplygrwydd i ddal gafael ar y gwir, ac awydd i weithio o blaid heddwch yn y byd a chyfleoedd teg i drigolion daear.

Denzil John

Cyflwyno Medal Gee

Bore Sul, 15 Rhagfyr 2024, cynhaliwyd oedfa arbennig yng nghapel Rehoboth, Prestatyn, pryd y cyflwynodd y gweinidog, y Parchg Brian Jones, fedal Gee i Mrs Nerys Biddulph. Cychwynnodd y daith iddi yn Llanefydd ac yna bu'n weithgar yn Rehoboth, lle bu'n athrawes ac yn arolygydd. Fe'i codwyd yn flaenores yn 1993, ac mae'n ysgrifenyddes weithgar a chydwybodol yn Rehoboth. Mae'n parhau i arwain ysgol Sul yr oedolion ac yn mynychu'r Cylch Trafod. Diolchwn i Dduw amdani. Wedi oedfa gymun fendithiol mwynhawyd paned a mins pei.

